

ANU KANTOLA

Uutisia isosta Masasta

Kansallista lörpöttelyä Kriisi-Suomessa

Toimitusjohtaja Martin Saarikangas nousi 1990-luvun alkuvuosina näkyväksi hahmoksi suomalaisessa julkisuudessa. Artikkelissa analysoidaan Saarikankaan käsittelyä Yleisradion uutis- ja ajankohtaisohjelmissa kulttuuriantropologian näkökulmasta. Saarikankaan esiintymiset näyttäytyvä sosiaalisen draamana, jossa toimittajat pyrkivät ratkomaan kansallista kriisiä: työttömyyttä ja kansallisen kasvuprojektin rakoilemista. Esimerkkinä aineistona käytetty Yleisradion ajankohtaisjournalismi näyttäytyy lörpöttelevänä ja epäkriittisenä tarjoten kansallisen kriisin ratkaisijaksi työn, miehityyden ja vientiteollisuuden sävyttämää vahvaa miestä.

■ Suomalaiset päätoimittajat äänestävät vuosittain vuoden suomalaisen mielipidevaikuttajan. Vuonna 1993 äänioikeuttaan käytti 101 Sanomalehtien Liiton jäsenlehtien 246 päätoimittajasta. Voiton vei 32 äänellä toimitusjohtaja Martin Saarikangas. Seuraavaksi tullut Paavo Värynen sai 11 ääntä ja Iiro Viinanen 8 muiden pudotessa hajaäänille. Perusteluissaan päätoimittajat mainitsivat muun muassa "saa aikaan toisten ruikuttaessa", "suomalainen perusjässikkä" ja "jämäkkä johtaja, jota maa tarvitsee" (Rantalainen, Tahkokallio 1994). Miksi valinta osui juuri Saarikankaaseen? Miten telakkajohtajasta tuli kansallisen tason vaikuttajahahmo? Pyrin analysoimaan Saarikankaan nousua kansallisen tason mielipidevaikuttajaksi tarkastelemalla hänen esiintymistään Yleisradion television uutis- ja ajankohtaisohjelmissa. Aineistossa ovat ohjelmat, joissa Saarikangas esiintyy marraskuusta 1989 helmikuun 1994 loppuun, kaikkiaan 99 ohjelmaa tai uutispätkää. (Aineiston ohjelmat ovat numeroituna artikkelin lopussa ja viittaan niihin jatkossa käyttäen listan numeroita.)¹

Aineistoa voi tietysti tarkastella monista lähtökohdista. Tässä yhteydessä, kun pyrin ymmärtämään, miksi Saarikangas aletaan mieltää nimenomaan kansalliseksi mielipidevaikuttajaksi, olen valinnut lähtökohdaksi joukkoviestinnän sisältöjen yhteisöllisyyttä korostavan kulttuuriantropologisen teoriapohjan (Dayan & Katz 1992, Schechner 1988, Turner 1992). Joukkoviestinten luomia merkityksiä pyritään tulkitsemaan yhteydessä historialliskulttuuriseen traditioon ja konkreettiseen poliittis-taloudelliseen järjestelmään. Keskeistä on merkitysten yhteisöllisyys, niiden merkitys kansankunnan, alueen tai yhteisön tarpeiden täyttäjänä, kulttuurisen keskuksen määrittelijöinä ja jatkuvuuden turvaajina (Fiske & Hartley 1987, White 1983). Tarkastelutavan perushahmona voidaan pitää kulttuuriantropologi Viktor Turneria. Sovellan hänen teoriaansa yhteisöllisistä muutosprosessista ja kriisien kohtaamisesta ja analyysitapaa, jota hän kutsuu "sosiaaliseksi draama-analyysiksi" (Turner 1992).

Draama kriisin työstäjänä

Draamat ovat tyypillisesti kirjallisia kokonaisuuksia, jotka kertovat yleensä inhimillisen konfliktin sisältävän tarinan dialogien ja toiminnan avulla. Klassinen draaman rakenne edellyttää konfliktia jossa voimat, ryhmät tai yksilöt ovat ristiriidassa keskenään. Draama jatkuu kunnes erottava ristiriita ratkaistaan joko kompromissin, taistelun, voiton, häviön tai kuoleman avulla. Draaman synnystä on esitetty monentyypisiä teorioita. Osa painottaa uskonnollisia rituaaleja ja myyttejä sen alkumuotona, sekulaarimmat teoriat näkevät sen nuotiota-rinoiden jatkona ja tapana tutkia jokapäiväistä maailmaa, nähdä se joko tragediana, komediana, melodraamana tai miksei farsina (Turner 1992).

Draamojen tutkimus painottuu usein draaman esteettisten ulottuvuuksien pohdintaan, kun taas antropologiaan nojautuva näkökulma pyrkii tutkimaan draaman suhdetta sosiaaliseen tilanteeseen ja yhteisöön. Tarkastelutapa ei ole uusi, jo Aristoteles puhui traagisen draaman terapeuttisesta arvosta: se objektoi yhteisön halut ja tarpeet ja työstää niistä ratkaisun (Day 1984, 277).

Nykytutkijoista esimerkiksi Richard Schechner yhdistää performanssin teoriassaan esteettisen ja Turnerin sosiaalisen draaman käsitteen ja luo kultuuriantropologista performanssin teoriaa. Hänen mukaansa draamalla on pohjana todellinen sosiaalinen tilanne ja tapahtumat, mutta esitys rakentaa siitä draaman, joka kuuluu näyttämötaiteen, urheilun ja leikkien joukkoon (Schechner 1988).

Esteettisen ja sosiaalinen näkökulma draamaan ovat näkyvissä myös tunnetuimmalla draaman käsitettä käyttävällä sosiologilla, Erwin Goffmanilla. Steinbockin (1990) tulkinnan mukaan Goffmanista voidaan erottaa sekä ”machiavellimäinen puoli”, joka korostaa draamojen toimijoiden intentionaalista toimintaa, tietoista halua antaa jokin kuva itsestään, ja toisaalta ”durkheimilainen puoli”, joka korostaa draaman sosiaalisin arvoihin niveltynyttä seremoniallista ja rituaalista luonnetta. Turner asettuu selvästi jälkimmäisen tarkastelutavan puolelle. Hän näkee draaman antropologisesti yhteisön tapana käsitellä yhteisiksi koettuja kriisejä. Turnerilaisittain katsoen yhteisö pyrkii ratkomaan kriisejään sosiaalisten draamojen avulla, jotka heijastavat yhteisön sosiaalista rakennetta ja paljastavat sen keskeiset toimintaperiaatteet. Niiden avulla erilaiset arvot ja tavoitteet pyritään muuttamaan yhteisesti jaettujen merkitysten järjestelmäksi.

Draaman sosiaalisen ulottuvuuden pohtiminen antaa Turnerin tarkastelulle tiettyjä painotuksia, ja tekisi mieli sanoa vahvuuksia, verrattuna dramaturgiseen sosiologiaan. Esimerkiksi Goffmanin soveltaminen painottuu helposti toimijoiden intentionaalisen käyttäytymisen tarkasteluun kuten Steinbockin tutkimuksessa, jossa hän analysoi Yhdysvaltain presidentinvaalikampanjointia (Steinbock 1990). Analyysi kohdistuu esiintymisstrategioihin, mutta ei pyri tarkastelemaan draaman asemaa sosiaalis-kulttuurisena ilmiönä. Tutkimuksesta tulee viestintästrategioiden kuvailua ja pohdintaa, mutta niitä ei sijoiteta taustalla olevaan kulturiin ja sen sosiaalisiin rakenteisiin.

Turnerin mukaan dramaturginen vaihe alkaa, kun päivittäinen sosiaalinen vuorovaikutus kohtaa kriisin: tilanne rikkoutuu, vanhat tavoitteet ja mallit eivät enää toimi ja on löydettävä uusia toimintatapoja ja päämääriä. Kriisiä seuraa korjaava toiminta, jonka aikana yhteisö pyrkii työstämään ja löytämään uusia ratkaisuja ja lopulta ratkaisun löydyttyä tilanne eheytyy. Sosiaalinen draama ei ole Turnerin mukaan merkityksetön rituaalinen käyttäytymistapa, joka toistuisi muuttumattomana, vaan kulttuurit muuttuvat ja määrittelevät raken-

teitaan sosiaalisten draamojen kautta. Syntyy uusia normeja ja sääntöjä, arvoasemat ja toimijoiden väliset etäisyydet määrittyvät uudelleen tai vallalla olleet sosiaaliset säännönmukaisuudet muuttuvat poikkeuksiksi (Turner 1992, 92).

Kulttuuriset esitykset

Sosiaalista draamaa heijastavat kulttuuriset esitykset: esteettiset tai näyttämölle asetetut draamat, joista jokaisella on oma tyyli, päämäärät, retoriikka, etenemistapa ja tyypilliset roolit (Turner 1992, 82). Nämä kulttuuriset esitykset ja niiden lajityypit, joita esimerkiksi televisioon uutiset, ajankohtais- ja viihdeohjelmat ovat, heijastavat sosiaalista draamaa, mutta samalla ne myös tulkitsevat ja antavat sille merkityksiä. Turnerin (emt., 24) sanoin ne voivat olla aktiivisia muutoksen ohjailijoita, silmä, jolla kulttuuri katselee itseään, tai piirustuspöytä, jolle kulttuurin jäsenet hahmottelevat kuvia kiintoisilta tuntuvista elämän malleista. Kulttuurisen esityksen kautta sekä esiintyjät että yleisö määrittävät identiteettiään. *Homo performans* on esityksissään refleksiivinen paljastaen itseään itselleen: näyttelijä voi oppia tuntemaan itsensä paremmin esityksen kautta ja katselijat voivat oppia tuntemaan itseään paremmin katsomalla esitystä tai osallistumalla siihen.

Turner (1992, 25) puhuu myös sosiaalisten draamojen liminaalisesta luonteesta. Esitykset sijoittuvat yleensä yhteisön tai yhteiskunnan liminaaleilla alueille: tilaan ja aikaan, joka on erotettu työhön, ruokaan ja nukkumiseen tarkoitetuista arkielämän ajoista ja paikoista. Turner erottaa salaisen ja julkisen liminaalisuuden. Edellisessä esitykset on viety pois massojen silmien edestä ja tapahtuvat suljettujen ovien takana. Jälkimmäisissä suuri yleisö voi olla mukana esityksessä joko katsojina tai myös itse osallistujina.

Julkisissa draamoissa yhteisö käy läpi kriisiänsä nostamalla näkyviin keskeisiä lähi- ja varhaishistoriaansa edustavia hahmoja. Nämä näytteillä olevat yksilöt eivät välttämättä edusta väestöpohjaa tilastollisesti: he voivat olla ristiriitaisia sekä keskenään että valtaväestön kanssa. Heidän keskustelustaan muodostuu rituaalinen esitys, jossa keskustellaan ja taistellaan siitä, mikä kulttuurissa hyväksytään määrääväksi ja legitiimiksi. He kohoavat jokapäiväisen arkielämän tasoa ylemmäksi tekemään metateatteria, jossa he yrittävät ”näyttää toisille, mitä he tekevät tai ovat tehneet”. Tämän esityksen kautta sekä esiintyjät että yleisö määrittävät identiteettiään. Turner mainitsee, että tyypillisesti esityksen tarkoituksena on nostaa kyseiset henkilöt uusiin asemiin yhteiskunnan arvoasteikolla. Dramassa erityisesti sankari on usein keskeinen jännitteen kantaja ja voidaan puhua sankarin urasta, jonka mukaisesti draama etenee (Schechner 1988).

Turneria soveltaen näen mediat tässä yhteydessä piirustuspöytänä, jolla lähteet ja journalistit yhdessä hahmottelevat kuvia kansalliseksi ja sitä kautta yhteiseksi koetun kriisin ratkaisumalleista. Television ajankohtaisohjelmat voidaan nähdä julkisena liminaalisena alueena, jolla esiintyminen sijoittuu arkielämän ulkopuolelle. Ne toimivat näyttämönä, jolle nostetaan kansakuntaa edustavia hahmoja esimerkiksi käsittelemään kansalliseksi kriisiksi ymmärrettyä tilannetta. Luen siis uutisia Saarikankaasta esityksinä, joilla on merkitys yhteisön kriisin käsittelyn ja yhteisön jatkuvuuden kannalta.

Käytän tarkastelussa myös Dayanin ja Katzin (1992) seremonialliseen antropologiaan nojaavaa teoretisointia suurista kansakuntia pysäyttäneistä mediatapahtumista. He analysoivat mediatapahtumia luokkaa kuulento ja olympialaiset pitäen televisio-ohjaajia

kirkkoarkkitehtien perillisinä, jotka rakentavat kehykset kollektiivisille kokemuksille (emt., 113). Dayanin ja Katzin tarkastelutapa on varsin suopea mediatapahtumille ja varsinkin niiden merkityksen tarkastelu on mielestäni jossakin määrin epämääräistä ja yleistävää. Itse tapahtumien raportoinnin kuvailussa Dayan ja Katz kuitenkin esittävät näkökohtia, jotka mielestäni hahmottavat hyvin joitakin tv-journalismin ominaispiirteitä. Vaikka Saarikangasta ei tietenkään edes hyvällä tahdolla voi sijoittaa kuulentojen ja olympialaisten luokkaan, voi hänen esiintymisuransa televisiossa ymmärtää mediatapahtumaksi, johon Dayanin ja Katzin huomiot avaavat mielenkiintoisia näkökulmia.

Pääosassa Iso Masa

Saarikankaan ura julkisuudessa alkaa marraskuussa 1989, kun hänet valitaan kurssiin menneen Wärtsilän Meriteollisuuden raunioille pystetyn uuden telakkayhtiön Masa-Yardsin toimitusjohtajaksi. Myöhemmin yritys myydään norjalaiselle Kvaernerille. Saarikangasta haastatellaan Masa-Yardsin toimitusjohtajana 54 kertaa. Toimitusjohtajuuden ohella häntä haastatellaan talous- ja tulopoliitikasta sekä yrittämisestä ja menestymisestä erilaisissa keskustelu- ja haastatteluohjelmissa. Syksyllä 1992 Saarikangas valitaan SM-liigan puheenjohtajaksi ja syksyllä 1993 urheilun uuden keskusjärjestön Suomen urheilun ja liikunnan (SUL) puheenjohtajaksi. Presidentinvaaleissa hän ryhtyy presidenttiehdokas Raimo Ilaskiven kansalaisvaltuuskunnan johtoon. Hänen kuvaansa käytetään ajankohtaisohjelmissa myös muutaman kerran symbolisesti kuvituksena.

Saarikankaan esiintymisiä voidaan tarkastella kulttuurisena esityksenä sosiaalisesta draamasta, jossa kansallinen talouskasvuprojekti ajautuu kriisiin. Kriisi puhkeaa, kun kansallinen telakkayhtiö Wärtsilä haetaan kurssiin (2). Alkaa korjaava toiminta, kun uutta telakkayhtiötä ryhdytään kokoamaan. Tie on silti takkuinen: työntekijöiden kanssa on neuvoteltava, alihankkijat haluavat korvauksia, valtio ei tahdo suostua telakkatukeen, suurosakas aikoo luopua eikä kotimainen fuusio onnistu (3-26). Vihdoin syksyllä 1990 saadaan ratkaisu: Masa Yardsin ostaa norjalainen Kvaerner, joka ostaa nimiinsä myös suuren osan vanhaa Wärtsilän konkurssipesää. Laivatilauksia alkaa tulla säännöllisin väliajoin (27-41).

Saarikangas kohoaa draaman päähenkilöksi: sankariksi, johon telakoiden kohtalo tiivistyy. Yleensä toimittajat tulkitsevat, että telakkateollisuuden ongelmat johtuvat ympäristöstä kuten Euroopan Yhteisön tukiaisista ja kansainvälisten markkinoiden tiukkuudesta. Saatutukset eli uudet laivatilaukset ovat sen sijaan Saarikankaan ansiota. Esimerkiksi uudesta risteilijätalauksesta kertova uutisen aluksi Saarikangas nostaa pienoismallin pöydälle tiedotustilaisuudessa ja toimittaja aloittaa juttunsa innokkaasti:

Martin Saarikankaan joululahja Helsingin telakan työntekijöille ja tietysti myös veronkantajalle (88).

Saarikankaan rinnalla jää sivuosaan esimerkiksi norjalaisomistaja Kvaernerin pääoman ja suhteiden merkitys uusien laivakauppojen syntyyn, Masa-Yardsin myyminen norjalaisille hyvin edullisella hinnalla, devalvaation merkitys risteilijätalauksen saamiselle tai telakan työntekijöiden merkitys sen tulokselle.

Kansallinen lama tiivistyy seuraavina kahtena vuotena ja maa ajautuu yhtä syvältä näyttävään kurimukseen kuin telakkateollisuus paria vuotta aikaisemmin. Niinpä kansallisen telakkakriisin "selvittänyt" Saarikangas vedetään mukaan kansallisen tuotantokriisin

ratkomiseen. Saarikankaan esiintymiset televisiossa jaksoutuivat selvästi kahteen osaan. Ennen syksyä 1991 hän toimii telakkajohtajana, joka nostaa telakkateollisuuden jaloilleen. Syksystä 1991 lähtien häntä aletaan haastatella myös kansallisena hahmona, joka kertoo, kuinka suomalaisten ja Suomen tulee taistella lamaa, kansainvälisiä kilpailijoita ja työttömyyttä vastaan (36, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 54, 56, 57, 64, 65, 81, 86, 87, 99).

Saarikankaan hahmosta rakentuu kansallinen merkkiahmo, jonka esiintyminen sopii hyvin Dayanin ja Katzin (1992) hahmottelemien valloituksen käsikirjoitukseen. Dayan ja Katz erottavat mediatapahtumissa kolme pääasiallista käsikirjoitusta: kilpailun, valloituksen ja kruunauksen. Valloituksissa karismaattiset suurmiehet, joskus myös naiset, rikkovat sääntöjä, tekevät valloitusretken vihamieliselle ulkopuoliselle alueella ja palaavat voittajina. Saarikankaan tarina kulkee uutispätkissä valloistustarinan kaavan mukaisesti. Hän on lähtöisin karuista oloista, lähtee valloitusretkelle myymään laivoja ja lopulta palaa ulkomailta voittoa kauppasopimus taskussaan (34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 51, 52, 55, 59, 60, 67, 68, 77, 88, 89, 91, 92, 93). Laivatuus uutinen puetaan valloistustarinaksi, jossa tärkeintä on voitto vierasta ja draaman suurimmasta vihollisesta: työttömyydestä. Esimerkiksi uutispätkässä kaasulaivatilauksesta Saarikangas kertoo pitkästä neuvotteluistaan arabien kanssa:

Käytiin tätä loppuneuvottelua seitsemän viikkoa, josta kaksi viikkoa täällä Turussa ja viimeinen kuukausi hiekan keskellä Abu-Dhabissa, ja siitä nää mun vähän käyrät sääret kun täytyt kameililla ratsastaa aina välillä (66).

Saarikankaan hahmon korostuminen sopii valloistustarinan ideaan, joka rakentuu sankarin karisman varaan. Toimittajat tituleeraavat häntä legendaariseksi johtajaksi, Suomi-laivan kappariiksi, Suomen viennin keulakuvaksi, telakan sieluksi, teollisuuden ykkösketjun sentteriksi, hämmästelevät hänen karismaansa ja melkein kahden metrin pituutta (65, 69, 92, 67, 53, 79, 53). Aina Saarikankaan ei tarvitse edes itse vaivautua paikalle. Kun filosofi Esa Saarinen kaipaa A-Plussassa vahvoja miehiä, niin tekstiä kuvitetaan Saarikankaan avulla:

ES: Kun meidän yhteiskunnassa niinku moraalilla romahtaa ylärakenteessa tänä päivänä hyvin vahvasti tänä päivänä, niin niinku tarvitaan tällaisia niinku uskottavia kaveriteita, joilla on niinku moraalisesti jollakin tavalla selkärangaa (81).

Höystöjournalismia

Ison Masan tarinaan lisätään mehuja tekemällä Dayan ja Katzin (1992, 102) sanoin ”kumuloituvaa toimintuystötä”. Kun journalistit eivät pysty pureutumaan itse ilmiöön, alkaa ilmiön reuna-alueille kerääntyä journalismia, joka alkaa esitellä henkilöitä asioiden analysoinnin sijasta. Lämminhenkisissä haastatteluohjelmissä jutustellaan sohvanurkkauksessa, aamukahvilla ja kesämökillä (43, 45, 49, 79). Tällainen höystöjournalismi on vaivatonta ohjelma-ajan täyttämistä: on helppo istua studiossa ja kuunnella telakkajohtajan käsityksiä Tauno Palosta sen sijaan, että pureuduttaisiin valtion tukeen tai takuisiin, salaisiin neuvotteluihin tai maailmanmarkkinoihin.

Saarikankaan intiimin puolen esittelyä voi myös ymmärtää filmitähtien tutulla jännitteellä: tähti on sekä yksi meistä että poikkeava, kaikkien yläpuolelle kohoava (Ellis 1982, Reeves 1988). Saarikangas esitetään toisaalta maailmanvalloittajana ja sankarina, toisaalta tavallistakin tavallisempina suomalaisena jätkänä. Hän käyttää henkseleitä ja perinteistä ruutupaitaa. Hän esittelee vanhaa risaista kangaskassia otsikolla ”Aarteeni” ja kertoo

kuinka siinä on hyvä pitää oluet kylmänä vaikka Karibialla uudessa. Ohjelman toimittaja Riita Lehtonen pyrkii valaisemaan ja paljastamaan sankarin varjoon jäävää pehmeää ja inhimillistä puolta:

MS: Ehkä voi todeta, että luoja on antanut sellaisen luonteen, että millään ei anna periksi, ja mä olen sitä mieltä, että mitä tahansa tekee, niin jos on riittävän luja tahto ja uskoo asiaansa, niin mikään ei oo mahdotonta.

RL: Ja myöskin ilmeisesti se, että on helppo tulla ihmisten kanssa juttuun, niin kun sanotaan, että, että ei sua oo hirveen vaikee lähestyä,..eiks sekin oo aarre, että ihmisen pystyy sillä tavalla aina toisten mukana joustamaan (79).

Intiimin alueella journalistit tekevät leposohvajournalismia, jossa ikäänkuin paljastetaan tavallinen ihminen sankarin takana. Katsoja televisionsa ääressä ei enää koe ruutua erottavana, yht'äkkiä sankari melkein istuu ja jutustelee samassa tilassa. Saarikangas rinnastuu Mick Jaggeriin, joka ilmoittaa syövänsä mieluiten papuja (Ellis 1982 107) tai Englannin Charlesiin, joka prinssinä saa valita puolisoskseen kenet tahansa ja silti valitsee väärin (Dayan & Katz 1992, 87). Saarikankaan persoonasta tulee dramaattinen, koska se sisältää kiehtovan ristiriidan. Ihmiset katsovat Saarikangasta ja yrittävät lukea, mikä on se salainen linkki, joka yhdistää tavallisen ruutupaitätkän ja sulavan maailmanmiehen. Teema on suomalaisten kansallisista mieshahmoista tuttu: Kekkonen oikeustieteen tohtorina ja ryyppeikkona, Koivisto valtiomiehenä ja satamajätkänä.

Journalistinen kritiikittömyys

Mediatapahtumat eivät yleensä ole kriittisiä suhteessa valtakoneistoon ja establishmentiin ja lisäksi ne raportoidaan usein kritiikittömästi (Dayan & Katz 1992, 48- 69). Toimittajat luottavat sankarin omaan kertomukseen ja todistukseen eivätkä tee hankalia kysymyksiä. Kritiikittömyys paistaa myös Saarikankaasta raportoitaessa. Häntä käsitellään selkeästi kriittisessä valossa kaksi kertaa. Toukokuussa 1993 A-Studioin raportissa haastatellaan Helsingin telakan työntekijöitä, jolloin pääluottamusmies toteaa, että johto ja henkilöstö ovat etäänntyneet toisistaan. Äitienpäivänä Tellervo Koivisto närkästyä Saarikankaan naisista antamista lausunnoista, minkä televisiouutiset noteeraa sähköellä (70, 71).

Toimittajat tinkivät riippumattoman vahtikoiran ja kritikon ideaalista. Vastakkain asettuvat journalistin liikkuva kriittinen katse ja toisaalta selostajan osallistuva ja vain tapahtumaan keskittynyt katse (Dayan & Katz 1992, 89). Journalistista tulee selostaja, joka osallistuu tapahtumaan ja pönkittää sankarin asemaa. Samalla unohtuu, että hän ajaa tiettyjä arvoja ja normeja, jotka eivät ole yhteisiä esimerkiksi kaikille suomalaisille, vaan edustavat tiettyjen kansalaispiirien näkemyksiä, kuten Saarikankaan puhe A-Studioin raportissa *Perkele, Ihmisiä lamasuomessa* osoittaa:

Järkevintä olisi nyt istua alas ja sopia devalvaatiosta, joka on kohtullisen suuri, sitoa palkat, karsia joitakin palkkaan liittyviä etuuksia ja ennen kaikkea pitää tehdä töitä .. tää hillitön kulutusjuhla on pysähdyttävä. Ei Suomen nuorisolla eikä Suomen kansalla ole varaa jatkaa tätä ylivelkaantumista. Se on pysäytetävä ja nää kaikki toimenpiteet vaatii kyllä erittäin jämerää toimintaa, kovaa kättä, ja ennen kaikkea sopimista työmarkkinajärjestöjen välillä (42).

Saarikankaan puheessa sekoittuvat luonnehdinnat yhdestä kansasta ja sen yhteisistä ar-

voista sekä toisaalta kansan kannalta ristiriitaiset ja poliittiset tulonjaolliset kannanotot. Saarikangas yhdistää suomalaisuuden, kansankunnan, nuorison ja myytin työstä tiettyjen ryhmien etuja ajavaan politiikkaan kuten devalvaatioon, palkkojen sitomiseen ja etuuskien karsimiseen. Esimerkiksi A-Studioissa hän selvin sanoin ilmoittaa, että ”ylisuureksi kohonnutta” työttömyysturvaa, sosiaaliturvaa ja ”holtittoman pitkää” loma-aikaa täytyy karsia. Toimittaja välittää puheen kriittikittömästi tekemättä kysymyksiä aivan kuin se ei sisältäisi poliittisia kannanottoja. Lukuisat linjanvedot julkisuudessa syksystä 1991 alkaen sen enempiä kuin aktiivinen osanotto presidentinvaaleihin eivät tee Saarikankaasta poliittista henkilöä. Vielä presidentinvaalien vaalivalvojisissa keväällä 1994 toimittaja haastattelee Ilaskiven kansalaisvaltuuskunnan puheenjohtajaa aivan kuin politiikan ulkopuolista:

T: Aivan lyhyesti Martin Saarikangas. Te olette piipahtaneet sieltä laivanrakennuksesta tänne politiikan puolelle, miltä tämä visiitti nyt näyttää?

MS: Tämä on hyvin mielenkiintosta, ja totean, että ...

T: Oliko tämä tämmäinen ranskalainen visiitti, vai aiotteko politiikassa vielä vaikuttaa taustahenkilönä?

MS: Se, että mä itte lähtisin politiikkaan mukaan, on ennenaikasta (96).

Suomalainen ja mies

Saarikankaan esiintymisissä nousee voimakkaasti esiin suomalaisuus ja sen määrittely. Saarikangas mielletään useissa yhteyksissä ennen kaikkea ”suomalaiseksi”, kuten myös valinta ”suomalaiseksi mielipidevaikuttajaksi” antaa ymmärtää. Nationalismia ja kansallista kulttuuria voidaan hahmottaa kulttuurisesti konstruoituina käsitteinä, jota muun muassa joukkotiedotusvälineet luovat, muokkaavat ja pitävät yllä (Anderson 1991, Gellner 1987). Anderssonin mukaan lukutaito ja kirjapaino loivat edellytykset laajojen kansanjoukkojen integroimiselle kansankielellä. Joukkoviestinnän kautta syntyy yhteinen areena, jossa esimerkiksi voidaan puhua kulttuurisen lukutaidon synnyttämisestä ja muokkaamisesta (Löfgren 1994). Kansallinen kulttuuri ei ole yksi ja yhteinen vaan pikemmin muuttuva, levoton ja moninainen. Kansallisen kulttuurin kuten esimerkiksi ”suomalaisuuden”, ”ruotsalaisuuden” tai ”venäläisyyden” sisällön määrittelemineen on prosessi, jossa yhteiskunnan eri tahot antavat sille erilaisia usein keskenään ristiriitaisia ja kilpailevia sisältöjä. Sen sisällöstä keskustellaan jatkuvasti, toisia elementtejä putoaa pois ja uusia nousee tilalle (Geertz 1973, Hall 1990). Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista analysoida, miten joukkoviestimet määrittelevät kansallisuuden, mitkä ajatukset hyväksytään suomalaisuudeksi ja mitkä puolet kenties unohdetaan. Saarikankaan tapauksessa: miten Yleisradion ajankohtaisohjelmissä määritellään suomalaisuutta hänen avullaan, mitä siihen kuuluu ja mitä se lukee ulkopuolelleen?

Puheissaan Saarikangas nostaa työnteon, ahkeruuden ja sääntillisyyden tärkeimmiksi suomalaisiksi arvoiksi:

Viime vuosikymmenellä pääsivät arvoon aivan toisenlaiset asiat, kun mitä suomalaiset perinteisesti kunnioittavat: nopea rikastuminen, hyvin paljon omistaminen ilman että on sitä omalla työllä ansainnut, velaksi eläminen. Nää on kaikki sellaisia asioita jotka ovat meille suomalaisille uusia asioita. Me emme välttämättä hallitse tällaista elämää, olis ehkä paikallaan yrittää elää sillä tavalla kuin mitä me perinteisesti olemme oppineet elämään (49).

Tämä perinteiseksi ymmärretty suomalaisuus nojaa pitkälti Maamme- kirjan kuvaamaan runebergis-topeliaaniseen suomalaisuuteen (Rantanen 1994). Siinä erottuu selvästi tavallinen kansa, rahvas, joka on perusluonteeltaan laiskaa ja tarvitsee ulkoista ohjausta ja josta puhutaan isällisesti yksikkömuodossa ”suomalainen”. Saarikankaan puheesta välittyi tämän topeliaanisen suomalaisuuden suora jatke:

Suomalaisia ei johdeta sillä, että annetaan suuri itsenäisyys, vaan tiukalla komennolla. Suomalainen ei kovin helposti tee itsenäisiä päätöksiä, vaan haluaa tulla johdetuksi (65).

Saarikankaan topeliaaninen paatos voidaan nähdä yhteydessä kriisiin, jossa suomalaisuuden koetaan olevan. Suomalaisuus on noussut viime aikoina suosituksi tutkimuksen ja pohdinnan kohteeksi (Kemiläinen 1993, Mitä on Suomalaisuus 1993, Me ja muut 1994). On väitetty, että suomalaisuus on kriisissä, identiteetit ovat individualisoitumassa ja irtamassa perinteisestä suomalaisuudesta, jota on pidetty kulttuurisesti vahvana ilmiönä, niin että se on muodostanut keskeisen osa ihmisten identiteettiä ja ohittanut esimerkiksi uskonnon tärkeyden (Vesala 1993). Suomalaisuutta on värittänyt yhtenäisyys ja homogeenisuus yhtä hyvin geeniperinnällisesti (Kajanoja 1993) kuin kulttuurisesti (Virtanen 1988) ja jopa 50-luvulla alkanut kaupungistuminen tapahtui niin nopeasti, että muuttajista tuli kaupungissa asuvia maalaisia, joiden identiteetin tukipilareina olivat vielä talonpoikaiset perusarvot isänmaasta ja kansasta. Nyt talvisodan henki on väistymässä, yhteistä yhdistävää vihollista on vaikea löytää ja etupiireihin hajoava kulttuuri ei lyödä yhteisiä kansallisia päämääriä (Anttila 1993).

Saarikankaan esiintymisissä ja puheissa kansallinen yhtenäisyys ja työ nousevat selväksi johtoteemaksi. Hän ikäänkuin yrittää palautta vanhan järjestyksen ja vanhat arvot kriisiin ja ”eksyksiin” joutuneelle kansalle. Jokaisessa uutisessa nousee pääteemaksi tilaajien ulkomaisuus ja Saarikangas esiintyy nimenomaan suhteessa heihin. Kun esimerkiksi ranskalaiset kilpailijat valittavat Masa Yardsin hyötyvän kohtuuttomasti ja ilman omaa ansiotaan Suomen devalvaatiosta, niin toimittaja antaa Saarikankaan rauhoittaa uutisen lopuksi pelästynyttä ministeriäkin.

T: Laivakaupat voivat Saarikankaan mukaan nostaa jälkimaininkeja, joita ulkomaankauppaministeri Salolaisenkaan ei pidä pelästyä.

MS: Emme me voi marssia jonkun ranskalaisen pillin mukaan, ei mitään syytä hysteriaan (92).

Topeliaanisuuella ja miehisellä sankaruudella on kuitenkin kääntöpuolensa. Rantanen (1994) samoin kuin Oiva Ketonen (1983) näkee topeliaanisen maailmankuvan välineenä, jolla kansa keuhuttiin käskyläisen asemaan. Se sisältää asianmukaisen kasvatuksen ja hyvin käyttäytyvän kansalaisen idealisoidun kuvan, jossa ongelmille, keskinäisille ristiriidoille, protestoinnille tai tottelemattomuudelle ei ole sijaa. Kuva palvelee sivistyneistön etua ja tuottaa työvoimaa taloudelliseen kasvuun.

Toisaalta Saarikankaan kautta määrittävä suomalainen on paitsi työhminen, myös miehinen mies. Mytologisesti Suomella on tarjota tosi miehiä Väinämöisestä ja Joukahaisesta Rokkaan ja Kekkoseen (Alho 1987, 273). Saarikangas liittyy joukon jatkoksi esiintyen jäyhänä työtä tekevänä miehenä. Tärkein harrastus on urheilu ja ennen kaikkea jääkiekko. Saarikangas toteaa muun muassa ”viettäneensä 14 vuoden aikana viisi iltaa viikossa kaukalossa ja sen laidalla”. Kun häneltä kysytään perheestä, hän toteaa huomanneensa, että

”sopu säilyy sitä paremmin, mitä vähemmän siellä kotona on” (64).

Naiset kuuluvat yksityisen piiriin kodin ja tunteiden maailmaan. Kun Saarikangas pääsee nimeämään itsenäisyyden ajan kuusi merkkihenkilöä, listalle pääsevät Paasikivi, Kekkonen, Ville Wahlfors, Tapio Rautavaara ja Jean Sibelius. Naiset ovat mukana sen verran, että heidän ansiostaan listalle nousee myös Tauno Palo:

Kaikki tämän ikäluokan ja vähän vanhemmat naiset ovat aina pitäneet Taunoa suurena suomalaisena rakastajana ja mehän tarvitsemme tällaista elämässä (45).

Saarikankaan lausunnoissa ja esiintymisessä erottuu binaarisia vastakohtapareja (Rutherford 1990), joiden kautta määrittyy puhujan edustaman kansallinen ydin ”me” ja sen vastakohtaksi ”ne toiset”, varsinaiseen suomalaisuuteen kuulumaton aines. Keskustaa määrittää vahvimmin Saarikangas itse: aktiivinen, maskuliininen, kova ja rationaalinen mies työn ja kilpaurheilun maailmassa. Puheissaan hän nostaa esille työn ja teollisuuden, yrittämisen ja tahtomisen, kasvun ja tinkimättömyyden. Kansallisen ytimen ulkopuolelle jäävät sen vastakohtat: passiivisuus, laiskuus, helppo elämä, paikalleen jääminen ja yksityinen kodin maailma. Samalla Saarikangas tulee lukeneeksi ytimen ulkopuolelle konkreettisestikin kansan enemmistön. Työttömät näyttäytyvät ”oikean” suomalaisuuden ytimestä tilapäisesti pudonneina reserveinä, joita uhkaa ilmainen raha, passiivisuus ja tahdottomuus. Pysyvästi ytimen ulkopuolella elävät naiset, jotka kukin hoitavat omaa pientä tunteiden valtakuntaansa, kotia. Naisten osuus on työkuuntoisten miesten varustaminen, mutta kansallisen projektin kannalta heillä ei ole konkreettista merkitystä.

Teatteria journalismin ytimestä

Aineistossa näyttää tiivistyvän yksi journalismin tutkimuksen peruskysymys: miten journalismia pitäisi ymmärtää, onko se faktaa vai viihdettä? Periaatteessa uutiset Saarikankaasta telakkakaupoista presidentin vaaleihin kuuluvat tosiasioiden nimeen vannovan poliittisen ja talousjournalismin ytimeen. Viime aikojen infotainment-keskustelussa on puhuttu siitä, että perinteinen kriittinen asiajournalismi on kuihtumassa ja sen sijaan on vallannut sijaan imagoihin ja henkilöihin keskittyvä uutisointi. Poliittisista toimittajista puhutaan ”teatterikriittiköinä”, jotka ovat kiinnostuneita enemmän lavasteista ja imagoista kuin sisältökysymyksistä (Luostarinen 1994, 14) ja talousjournalismia kritisoidaan epäkriittisyydestä (Johnson 1990). Toisaalta uutisia on tarkasteltu myyteinä (Tuchman 1981), populaarikulttuurina ja viihteenä (Dahlgren 1992, Hietala 1991).

Saarikankaan käsittelyä tarkasteltaessa näyttää siltä, että sosiaalisen draaman mukainen mediatapahtuma on ottanut selkävoiton kriittisestä ja analyyttisestä vahtikoirajournalismista. Turnerilaisittain katsoen Saarikangas sijoittuu sosiaaliseen draamaan, jonka Suomessa aiheuttavat talouslama ja työttömyys, sotien jälkeisen kansallisen kasvuprojektin vakava kompuroidi. Ainakin Yleisradion toimittajat näyttävät hätäntyneen laman syövereissä ja ovat lähteneet hakemaan kriisin ratkaisua rakentamalla draaman, jossa kansallinen vahva mies taistelee ulkopuolisia kilpailijoita, työttömyyttä ja lamaan vastaan nousten pelastajaksi, jonka sanoja raportoidaan kunnioittavasti kumarrellen.

Ratkaisua hakiessa on tullut rakennettua infotainment-sankari kulisseeineen. Saarikangas itse tunnustautuu haastattelussa Yhdysvaltalaisen mediakulttuurin ystäväksi (64) ja ruokkii julkisuutta rakentamalla taitavasti mediaperformansseja. Yleisradion riippumaton

asiajournalismi nielee syötin kakistelematta. Kamerat käyvät, kun Saarikangas pystyttää tikapuilla keikkuen yhtiönsä kytin Helsingin telakalla, tekee miljoonatarjouksia telakkahuuto-kaupassa, kauhuo uima-altaassa ja huutaa ”Hyvä Suomi”, poseeraa loistoristelijän kyljessä tai julkistaa uuden risteilijätilauksen paljastamalla pienoismallin (12, 32, 54, 88, 40). Journalismin ja puffin kummallinen seka-avioliitto syntyy, kun Saarikangas lukee telakalla kypärä päässä A-Studiole ohjelmaa mainostavan puffin: ”Ennen oli A-Studio rautaa, miehet oli puuta, hiio-hei” (58).

Ongelmalliseksi nousee toisaalta kriittisen journalismin auraa nauttivan uutisoinnin ja toisaalta lörpöttelyn ja performanssien välittämä sankarin sanoma. Draaman loppuratkaisu, työ elämän sisältönä ja kansan pelastuksena, ei häikäise omaperäisyydellään ja uutudellaan, mutta syyllistää entisestään työttömiksi ja työyhteiskunnan ulkopuolelle joutuneita. Työttömille kerrotaan, että he ovat perusluonteeltaan topeliaanista perään katsottavaa rahvasta, joka ei ole pystynyt siihen mihin pitäisi. Samalla television uutis- ja ajankoh-taistoimittajat määrittelevät suomalaisuutta ja sen ydintä. Keskustaan asettuu tukevasti työ, miehisuus ja vientiteollisuus, reunoille tai kokonaan ulkopuolelle jää puoli miljoonaa työtöntä ja naiset. Jako ehkä vastaakin taloudellisten resurssien uusjakautumista lamasuomes-sa, mutta on kummallista, että paremmin pärjäävä puolisko määritellään suomalaisiksi ai-van kuin heikomman tulotason puolisko luokitellaan epäsuomalaisiksi. Kansallisessa politiikassa tämä merkitsee, että siinä kun vientiteollisuuden hoivaaminen on kansallinen velvoite, niin sosiaali- ja työttömyysturvasta tai naisten työssäkäynnistä kiinnipitäminen ei sitä ole.

Sanoma kääritään toisaalta kansallisen televisioyhtiön puolueettoman uutisen arvovaltaan ja toisaalta kritiikittömään viihteellisyyteen ja intiimiin lörpöttelyyn. Varsinkin silloin, kun viesti puetaan laatujournalismin kaapuun ja tehdään parhaiden journalistien suulla, huijaus on kaksinkertainen. Ittautisten tai A-Studio vakavista uutismaneereista tulee strategi-nen rituaali (Dahlgren 1992), jolla myytti puetaan uutiseksi ja vakavaksi faktaksi. Kun Suo-men luotettavimman miehen Arvi Lindin äänellä kerrotaan suuren telakkajohtajan sankari-teoista, kuka voisi heittää epäilyksen kiven?

Tulkintaa voi verrata esimerkiksi Andersenin (1992) tutkimukseen Oliver Northin oi-keudenkäynnistä Yhdysvalloissa. Andersen yrittää esittää joitakin ideologisia implikaatiota, joita Northin myytilistämisestä seurasi. Hänen persoonallisuutensa alle peittyivät salattu politiikka, sen raadollisuus ja yhteisten amerikkalaisten arvojen puuttuminen. Oliver Nort-hissa tiivistyi Yhdysvalloissa samantapainen ilmiö kuin Saarikankaasta Suomessa: toimitta-jat tekivät kansallisen sankarin ja myytti nousi vahvemmaksi kuin asiakysymykset.

Mielenkiintoista onkin kysyä, miksi kansallisen televisioyhtiön toimittajat tai lehtien pää-toimittajat luovat nationalistisen miehisen pelastajan ja miksi suomalaisuudelle annetaan ni-menomaan miehisyyttä ja vientiteollisuutta suosiva sisältö? Miksi Saarikankaan käsittelyä ei ohjaa kriittinen journalistinen silmä, vaan tarve luoda kansallista vahvaa miestä. Tätä draaman konservatiivista ja vallalla oleviin rakenteisiin nojaavaa loppuratkaisua voi yrittää selittää ainakin sillä, että että sosiaalisen draaman kautta kulttuuri hakee tasapainotilaa, jos-sa kriisi ratkaistaan ja maailmankuva palautetaan vakaaksi. Kaaos ja katkokset pyritään hahmottamaan merkitykselliseksi prosessiksi (Dayan & Katz 1992, 69, 73, Turner 1992, 78). Yhtenäisyys rakentuu yleensä etsimällä arvoja jotka ovat traditionaalisesti yhdistäneet. Myytti pyrkii yleensä säilyttämään vallitsevat rakenteet ja turvaamaan niiden jatkumisen (Day 1984, 208, 254, 277, Honko 1987).

Ehkä Saarikankaassa nousee esiin hajautuvan yhteiskunnan kääntöpuoli: nostalgia suljettuihin horisontteihin. Kuten Gianni Vattimo on todennut analysoidessaan postmodernia monien totuuksien yhteiskuntaa, kun todellisuus tuntuu repeävän ja hajoavan käsistä, niin yritämme ennallistaa lapsuuden maailman, jossa tutut auktoriteetit ovat samanaikaisesti sekä uhkaavia että rauhoittavia (Vattimo 1989, 18-22). Näin ehkä ainakin Yleisradion Saarikangasta käsitelleet toimittajat ovat tehneet: kriittinen uusia latuja aukova ja vanhoja ajattelutapoja kyseenalaistava journalistinen silmä on saanut sulkeutua vaikeiden ongelmien edessä ja toimittajat ovat ryhtyneet näkemään lapsuudesta tuttuja topeliaanisia uia.

Samalla on muistettava, että Saarikankaasta hahmottuva kuva ei kerro sitä, miten katsojat Saarikankaaseen suhtautuvat. Myyttejä ja niiden hahmoja luetaan monin tavoin, hyvänä esimerkkinä vaikkapa Matti Kuusen löytämät kuutisenkymmentä julkaistua tulkintaa Sammosta Kalevalassa (Alho 1987). On oletettavaa, että katsojat tulkitsevat Saarikankaan esiintymisen eri tavoin omista lähtökohdistaan: osa pitää Saarikangasta sankarina, kun toiset suhtautuvat häneen kriittisesti ehkä juuri hänestä medioissa luodun sankarikuvan vuoksi. Esimerkiksi Dayan ja Katz (1992) erottavat mediatapahtumien vastaanotossa Stuart Hallin (1992) esittämää luentatapojen perusluokitusta noudattelevan kolmijaon: mediatapahtuman hyväksyvän juhluennan, vaihtoehtoisen ja vastakkaisen luennan.

Toisaalta on vaikea rakentaa sankarikuvaa, jos yleisössä ei löydy sille minkäänlaista kaikkopuhjaa. Ehkä myös lamasuomen joukkoviestinnän kuluttajat, tai ainakin osa heistä, hakevat ja kaipaavat selkeitä ratkaisuja, joita ei etsitä uusia ajattelu- ja toimintatapoja työstämällä, vaan nojautumalla tuttuun ja turvalliseen. Ehkä hekin muistavat Setä Topeliuksen ja Saarikankaan vanha ja perinteinen sanoma koskettaa tarjoten turvaa laman sekamelskan keskellä. Ajatusta tukee esimerkiksi Mulveyn ja Metzlin elokuvatutkimuksesta tuttu väite, että katsomisen viehätys perustuu jo olemassa oleviin kiinnostavuuden rakenteisiin: katsoja tuntee vetoa elokuvaan, joka synnyttää ja toistaa aikaisemmin koettuja kiinnostavuuden ja kiehtovuuden tunteita (Turner 1988, 117).

Mielenkiintoista on, kuinka toimittajat jatkavat Saarikankaan uraa. Turner puolustaa myös sosiaalisen toiminnan "poreilua": epäsäännöllisyyksiä, yllätyksellisyyttä, poikkeamia, epävarmuutta, epäröintiä ja tilannesidonaisuutta (Turner 1992, 77). Voi olla, että toimittajat ensin lamakurimuksessa luovat kuvan pelastajasta, mutta kun yksi ihminen ei pysty työllistämään puolta miljoonaa suomalaista, niin hänet hylätään ja haudataan. Draaman lajeissa tunnetaan myös traaginen draama, joka päättyy sankarin tappioon.

Tai ehkä tarinalla on ainakin sankarin kannalta onnellinen loppu. Voi olla, että Saarikangasta käsitelleet suomalaiset toimittajat ovat rakentaneet meille jälleen yhden suuren miehen, ei tällä kertaa isokouraisen tai tynnyrin levyisen, vaan melkein kaksimetrisen. Samalla he olisivat pedanneet tietä jälleen kerran "politiikan ulkopuoliselle" presidenttiehdokkaalle, jonka odotetaan ratkaisevan ongelmia likaisten poliitikojen ja passiivisen kansan puolesta: Masa olisi varmaankin johdonmukainen jatke Media-Suomen Manun Maran -linjalle.

KIRJALLISUUS

- Alho, O. (1987) *Culture and National Identity. The Heroic Process. Form, Function and Fantasy in Folk Epic*. The Glendale Press: Dublin.
- Andersen, R. (1992) Oliver North and the News. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (eds.) *Journalism and Popular Culture*. London: Sage.
- Anderson, B. (1991) *Imagined Communities. Revised Edition*. London: Verso.
- Anttila, J. (1993) Käsitukset suomalaisuudesta — traditionaalisuus ja modernisuus. Teoksessa Korhonen, Teppo (toim.) *Mitä on suomalaisuus?* Jyväskylä: Gummerrus.
- Dahlgren, P. (1992) Introduction. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (eds.) *Journalism and Popular Culture*. London: Sage.
- Day, M.S. (1984) *The Many Meanings of Myth*. Lanham: University Press of America.
- Dayan, D., Katz, E. (1992) *Media Events. The Live Broadcasting of History*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ellis, J. (1988) *Visible Fictions. Cinema Television Video*. London: Routledge
- Fiske, J. & Hartley, J. (1987) *Bardic Television*. Teoksessa Newcomb, Horace (ed.) *Television, The Critical View*. 4th ed. New York: Oxford University Press.
- Geertz, C. (1973) *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gellner, E. (1987) *Culture, Identity, and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, S. (1990) *Cultural Identity and Diaspora*. Teoksessa Rutherford, Jonathan (ed.) *Identity, Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart.
- Hall, S. (1992) *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Tampere: Vastapaino.
- Hietala, V. (1991) Tv-utiset viihteenä ja populaarikulttuurina. *Tiedotustutkimus* 1/91, 5-12.
- Honko, L. (1987) Kalevala — myth or history? Teoksessa *The Heroic Process. Form, Function and Fantasy in Folk Epic*. The Glendale Press: Dublin.
- Johnson, R. (1990) *Talousjournalismi ja talouden ympäristön muutos*. Teoksessa Hujanen, Taisto & Luostarinen, Heikki (toim.) *Avauksia journalismikritiikkiin*. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos. Sarja C 12/1990.
- Kajanoja, P. (1993) *Keitä me suomalaiset olemme?* Teoksessa Korhonen, Teppo (toim.) *Mitä on suomalaisuus?* Jyväskylä: Gummerrus.
- Kemiläinen, A. (1993) *Suomalaiset, outo Pohjolan Kansa*. Suomen Historiallinen Seura. *Historiallisia tutkimuksia* 177. Tampere: Tammer-Paino.
- Ketonen, O. (1983) *Kansakunta murroksessa*. Porvoo: WSOY.
- Luostarinen, H. (1994) *Mielen kersantit. Julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa*. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Löfgren, O. (1994) *Det nationella i det globala*. Teoksessa Hemer, Oscar (red.) *Kulturen i den globala byn*. Lund: Aegis Förlag.
- Me ja muut, kulttuuri, identiteetti, toiseus* (1994). Kylmänen, Marjo (toim.) Tampere: Vastapaino.
- Mitä on suomalaisuus?* (1993). Korhonen, Teppo (toim.) Jyväskylä: Gummerrus.
- Rantalainen, O. ja Tahkokallio, S. (1994) *Martin Saarikangas: Medioiden pitäisi uskaltaa älähtää*. Suomen Lehdistö 2/94, 6-8.
- Rantanen, P. (1994) *Hevosenkaltainen kansa — suomalaisuus topeliaanisessa diskurssissa*. Teoksessa Kylmänen, Marjo (toim.) *Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus*. Tampere: Vastapaino.
- Reeves, J. (1988) *Television Stardom. A Ritual of Social Typification and Individualisation*. Teoksessa Carey, James (ed.) *Media, Myths and Narratives*. London: Sage.
- Rutherford, J. (1990) *A Place Called Home: Identity and the Cultural Politics of Difference*. Teoksessa Rutherford, Jonathan (ed.) *Identity, Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart.
- Schechner, R. (1988) *Performance Theory*. Rev. and expanded ed. New York: Routledge.
- Steinbock, D. (1990) *Poliittinen TV-dramaturgia. Esseitä politiikasta ja dramaturgisesta sosiologiasta*. Yleisradio, Tutkimus ja kehitysosasto. Sarja B 4/1990. Helsinki: Hakapaino.
- Tuchman, G. (1981) *Myth and the Consciousness Industry: A New Look at the Effects of the Mass Media*. Teoksessa Katz, Elihu & Szecskö, Tama (eds.) *Mass Media and Social Change*. SAGE Studies in International Sociology 22. Beverly Hills: Sage.
- Turner, G. (1989) *Film as Social Practise*. London: Routledge.
- Turner, V. (1992) *The Anthropology of Performance*. PAJ Publications: New York.
- Vattimo, G. (1989) *Läpinäkyvä yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.

- Vesala, K. M. (1993) Etninen uskonnollisuus suomalaisuuden kuvassa. Teoksessa Korhonen, Teppo (toim.) Mitä on suomalaisuus? Jyväskylä: Gummerrus.
- White, R. A. (1983) Mass Communication and Culture: Transition to a New Paradigm. Journal of Communication, Summer 1983, 279-292.
- Virtanen, M. (1987) Mitä suomalaisuus on? Teoksessa Alho, Olli, Raunio, Aino, Virtanen, Matti (toim.) Ihminen ja kulttuuri. Vientikoulutussäätiön julkaisu nro 72. Helsinki: Vientikoulutussäätiö.

Viitteet

1. Martin Saarikangas Yleisradion televisio-ohjelmissa 1.11.89 — 30.2.1994
1. 011189 Tv-uutiset Uuden telakkayhtiön johto
2. 021189 Tv-uutiset Wärtsilän emoyhtiö luopuu
3. 031189 Tv-nytt Työntekijöiden tapaaminen
4. 031189 Tv-uutiset Työntekijöiden tapaaminen
5. 051189 Tv-uutiset Neuvottelut jatkuvat
6. 061189 Tv-uutiset Alihankkijoiden asema
7. 061189 Tv-nytt Alihankkijoiden asema
8. 071189 Tv-uutiset Neuvottelut jatkuvat
9. 071189 Tv-uutiset Korvaukset alihankkijoille
10. 081189 A-Studio Helsingin telakka aloittaa työt
11. 081189 Tv-uutiset Ministeri Suominen torjuu telakkatuen
12. 221189 Tv-uutiset Alihankkijoiden sopimusneuvottelut
13. 291289 Tv-uutiset Suomalaisten telakkayhtiöiden yhteistyö
14. 291289 Tv-nytt Suomalaisten telakkayhtiöiden yhteistyö
15. 020190 Tv-uutiset Telakkafuusiosta luovutaan
16. 120190 Tv-uutiset Masa-Yardsilla 3000 henkilön lomautusuhka
17. 170190 Tv-uutiset Valtiontakuukeskuksen apu estää lomautukset
18. 170190 Tv-uutiset Valtiontakuukeskuksen apu estää lomautukset
19. 170190 Tv-nytt Valtiontakuukeskuksen apu estää lomautukset
20. 260190 Tv-uutiset Yhdysvaltalainen suurosakas aikoo luopua
21. 260190 Tv-uutiset Yhdysvaltalainen suurosakas aikoo luopua
22. 030590 Tosi asiaa Telakkateollisuuden haaksirikko
23. 170590 Tv-uutiset Autolauttilaus Ranskasta
24. 170890 Tv-uutiset Jäänmurtajatilauksen Neuvostoliitosta
25. 241090 Tv-uutiset Sosiaalidemokraatit kaatavat telakkafuusion
26. 241090 Tv-nytt Sosiaalidemokraatit kaatavat telakkafuusion
27. 091190 Tv-uutiset Masa-Yards myydään Kvaenerille
28. 091190 Tv-nytt Masa-Yards myydään Kvaenerille
29. 131190 Tv-nytt Masa-Yards sijoittaa 50 miljoonaa mk kauppaan
30. 161190 Tv-uutiset Valtiontakuukeskus jäädyttää NL:n kaupan takuut
31. 261190 Tv-uutiset Masa-Yards ostaa osan Wärtsilän konkurssipesästä
32. 261190 Tv-nytt Masa-Yards ostaa osan Wärtsilän konkurssipesästä
33. 261190 A-Studio Wärtsilän konkurssihuutokauppa
34. 020591 Tv-nytt Ristelijätilaus Yhdysvalloista
35. 020591 Tv-uutiset Ristelijätilaus Yhdysvalloista
36. 211291 Sana sanasta Menestyjät.
37. 250791 Tv-uutiset Matkustajalaivatilauksen Espanjasta
38. 250791 Tv-nytt Matkustajalaivatilauksen Espanjasta
39. 190891 Kotimaan katsaus Telakat
40. 090991 Tv-uutiset Loistoristeilijätilaus Yhdysvalloista
41. 090991 Tv-nytt Loistoristeilijätilaus Yhdysvalloista
42. 061091 A-Studio raportti Perkele, ihmisiä lamasuomessa.
43. 071091 Genom is och vatten Haastattelu Masa-Yardsista ja menestyksestä
44. 250192 Kukkokiekuu Ilaskivi esittelee suomalaisia suurmiehiä
45. 080292 Kukkokiekuu Keskustelu Suomen tilasta

46.	040492	Tv-uutiset	Urheilijoiden henkinen valmennus
47.	050592	Tv-uutiset	Masa-Yards investoi Turun telakkaan
48.	310592	A-Studio raportti	Laman loppu?
49.	130692	Takki naulaan	Haastattelu Suomen tilasta.
50.	050892	Tv-uutiset	Laivamarkkinat jäissä, lomautuksia
51.	280892	Tv-uutiset	Autolauttaliikenne Saksasta
52.	280892	Tv-nytt	Autolauttaliikenne Saksasta
53.	090992	Maailman kisat	SM-liigan hallituksen puheenjohtaja
54.	230992	A-Studio	Perusturvan kohtalo budjetissa
55.	240992	Tv-uutiset	Laivatilaus Singaporesta
56.	281092	A-Studio	Tuposäännöt ja neuvottelutavat
57.	081292	Tv-uutiset	Työkyky kunniaan -kampanja
58.	231292	A-Studio	Spiikkaa A-Studioon puffin
59.	291292	Tv-uutiset	Loistoristeilytilaus Japaniin
60.	291292	Tv-nytt	Loistoristeilytilaus Japaniin
61.	060293	Tv-uutiset	Telakkatoimintaa Kuolaan
62.	180293	Tv-uutiset	Masa-Yardsin vuoden 1992 tulos hyvä
63.	180293	Tv-nytt	Masa-Yardsin vuoden 1992 tulos hyvä
64.	300393	Jääkiekon SM-liiga	Haastattelu urheilusta ja yksityiselämästä
65.	310393	Eurolinja	Suuryrityksen toimintafilosofia ja työkuultuuri
66.	190493	Tv-uutiset	Kilpailu kaasulaivatilauksesta
67.	260493	Tv-uutiset	Neljän kaasulaivan tilaus Japaniin
68.	260493	Tv-nytt	Neljän kaasulaivan tilaus Japaniin
69.	270493	Tv-nytt	Saarikangas haluaa myös Suomeen kaasulaivoja
70.	050593	A-Studio	Helsingin telakan työntekijöiden mielipiteet
71.	090593	Tv-uutiset	Tellervo Koivisto kritisoi Saarikankaan puheita
72.	130593	Tv-uutiset	Ilaskiven kansalaisvaltuuskunnan johtajaksi
73.	010693	Tv-uutiset	Uudenkaupungin telakka konkurssiin
74.	010693	Tv-nytt	Uusi halli Turun telakalle
75.	210893	Urheiluruutu	Urheiluseurojen konkurssit moraalinen ongelma
76.	141093	A Plus	Kaasua ja kimallusta. Turun telakan kaasulaivat.
77.	191093	Tv-uutiset	Loistoristeilytilaus luovutus tilaajalle
78.	191093	Tv-nytt	Vakuutusjärjestely kaasulaivoille
79.	271093	Aarteeni	Haastattelu kalleimmasta aarteesta.
80.	291093	Tv-uutiset	Presidentti Walesa käy Helsingin telakalla
81.	041193	A-Plus	Vallan käyttäjät.
82.	161193	Tv-uutiset	Suomen urheilu ja liikunta perustetaan.
83.	161193	Tv-uutiset	Suomen urheilu ja liikunta perustettiin
84.	161193	Urheiluruutu	Suomen urheilu ja liikunta perustettiin
85.	161193	Tv-nytt	Suomen urheilu ja liikunta perustettiin
86.	071293	Tv-nytt	Näkevätkö suomalaiset nälkää.
87.	081293	Europortti	Olemmeko itsenäisiä? Paneelikeskustelu.
88.	181293	Tv-uutiset	Loistoristeilytilaus Yhdysvaltoihin
89.	181293	Tv-uutiset	Loistoristeilytilaus Yhdysvaltoihin
90.	181293	Urheiluruutu	SVUL lopettaa toimintansa
91.	181293	Tv-nytt	Loistoristeilytilaus Yhdysvaltoihin
92.	201293	Tv-uutiset	Ristelijätilaus norjalais-amerikkalaiselle yhtiölle
93.	201293	Tv-nytt	Ristelijätilaus norjalais-amerikkalaiselle yhtiölle
94.	160194	Presidentinvaalit	Ilaskiven tukijana haastattelu.
95.	260194	Tv-uutiset	TUL:n 75-vuotisjuhlat
96.	070294	Tv-nytt	Talouselämän tuki presidentinvaaleissa.
97.	170294	Tv-uutiset	Masa Yards paransi tulostaan 1993.
98.	170294	Tv-nytt	Masa Yards paransi tulostaan 1993.
99.	180294	Tv-nytt	Kampanja nuorten työllistämiseksi